

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

**СПРАВА «РУДЕНКО ПРОТИ УКРАЇНИ»
CASE OF RUDENKO v. UKRAINE**

(Заява № 5797/05)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

25 листопада 2010 року

ОСТАТОЧНЕ

Текст рішення може підлягати редакційним правкам.

У справі «Руденко проти України»,

Європейський суд з прав людини (п'ята секція), засідаючи комітетом, до складу якого увійшли:

Райт **Маруст** (Rait Maruste), **Голова**

Мір'яна **Лазарова-Трайковська** (Mirjana Lazarova-Trajkovska),

Здравка **Калайджієва** (Zdravka Kalaydjieva), **судді**,
та Стівен **Філіпс** (Stephen Phillips), **заступник Секретаря секції**,
після наради за зачиненими дверима 2 листопада 2010 року
постановляє таке рішення:

ПРОЦЕДУРА

1. Справа порушена за заявою (№ 5797/05) проти України, поданою до Суду на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція) громадянином України паном Володимиром Дмитровичем Руденко (далі — заявник) 21 січня 2005 року.

2. Уряд України (далі — Уряд) був представлений його Уповноваженим — паном Ю. Зайцевим.

3. Заявник стверджував, зокрема, що тримання його під вартою було незаконним, строк тримання не був розумним і що не було адекватного судового перегляду. Він також скаржився, що кримінальне провадження щодо нього було надмірно тривалим.

4. Ухвалою про часткову прийнятність від 22 вересня 2009 року Суд вирішив відкласти розгляд вищезазначених скарг і визнав решту скарг у заяві неприйнятними. Відповідно до Протоколу № 14 до Конвенції заява була передана на розгляд до Комітету.

ЩОДО ФАКТІВ**I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ**

5. Заявник, 1947 року народження, проживає в м. Севастополь.

A. Кримінальне провадження щодо заявника

6. 29 серпня 2002 року заявника було затримано за підозрою в незаконному зберіганні наркотиків і замаху на контрабанду наркотичних засобів. Його було поміщено до Севастопольського ізолятора тимчасового тримання (далі — Севастопольський ІТТ), де він тримався до звільнення у грудні 2005 року (див. пункт 24 нижче).

7. У серпні та вересні 2002 року за тим самим фактом було порушено кримінальну справу щодо інших чотирьох осіб.

8. 31 серпня 2002 року Ленінський районний суд м. Севастополя (далі — Ленінський суд) продовжив строк тримання заявника під вартою до 8 днів.

9. 5 вересня 2002 року, після судового засідання, в якому був присутній адвокат заявника, суд задовольнив подання прокурора про тримання заявника під вартою протягом 2 місяців. Суд розглянув доводи захисника щодо поганого стану здоров'я заявника — гіпертензії другого ступеня та церебрального атеросклерозу, — але не встановив, що це є несумісним з триманням під вартою. З іншого боку, суд зазначив, що у разі залишення на свободі заявник може ухилятися від слідства, чинити перепони слідству чи вчинити новий злочин.

10. 25 жовтня 2002 року, після судового засідання, в якому був присутній прокурор, але ані заявник, ані його захисник присутніми не були, Ленінський суд на підставі подання прокурора продовжив строк тримання заявника під вартою до 4 місяців. Суд мотивував таке продовження потребою проведення подальшого слідства і тим, що існував потенційний ризик, що заявник ухилитиметься від слідства.

11. 23 грудня 2002 року, після судового засідання, яке було проведено також за відсутності заявника та його захисника, але за участі прокурора, апеляційний суд м. Севастополя (далі — апеляційний суд) задовольнив подання прокурора про продовження строку тримання заявника під вартою до 6 місяців. Він мотивував таке продовження тим, що слідство все ще мало бути завершене, серйозністю висунутих щодо заявника обвинувачень та існуванням ризику того, що він ухилитиметься від слідства. Це рішення суду було остаточним.

12. 21 лютого 2003 року, після судового засідання, яке відбулося за участі захисника заявника, апеляційний суд за поданням прокурора остаточним рішенням продовжив строк тримання заявника під вартою до 9 місяців (до 28 травня 2003 року). Суд посилався на ті самі підстави, що й раніше. Суд відмовив у задоволенні клопотання захисника щодо звільнення заявника через стан здоров'я, посилаючись на відсутність доказів того, що стан здоров'я заявника був несумісний з триманням під вартою.

13. 15 травня 2003 року попереднє слідство було оголошено закінченим.

14. З 19 травня до 9 червня 2003 року заявник і його захисник ознайомлювалися з матеріалами справи.

15. Заявник неодноразово скаржився слідчим органам, що його тримання під вартою після 28 травня 2003 року було незаконним, посилаючись на те, що воно здійснювалося без жодного рішення..

Його скарги були направлені до Ленінського суду, вони, ймовірно, залишались без розгляду.

16. 10 червня 2003 року обвинувачення щодо заявника, так само як і щодо інших співобвинувачених, були розширені до «участі в злочинній організації» та «незаконного виробництва, зберігання та контрабанди наркотичних засобів та прекурсорів організованою групою».

17. 12 червня 2003 року попереднє слідство, яке було відновлено після зміни обвинувачення, було оголошене закінченим.

18. Із 17 червня до 18 липня 2003 року заявник та його захисник ознайомилися з матеріалами справи.

19. 30 липня 2003 року справу було направлено до Ленінського суду.

20. 29 серпня 2003 року було проведено попереднє засідання у справі, протягом якого заявник безрезультатно клопотав про звільнення під підписку про невиїзд. Він стверджував, що стан його здоров'я був надто поганим, і надав відповідні медичні документи. Крім того заявник зазначив, що мав сім'ю та постійне місце проживання, був досить похилого віку, мав лише позитивні характеристики та не мав судимостей. Матеріали справи не містять копії вказаного рішення суду. За твердженнями заявника, суд взагалі не розглядав питання тримання його під вартою.

21. Згідно з листом Севастопольської міської ради суддів від 31 березня 2005 року, яким було надано відповідь на скаргу заявника стосовно тривалості кримінального провадження щодо нього, тривалість цього провадження мала місце внаслідок: значної кількості адвокатів (семи), деякі з яких долучалися до розгляду справи на пізніх стадіях та вимагали додаткового часу для ознайомлення з матеріалами справи; несправності магнітофону після того, як частина судового засідання була записана; а також внаслідок впливу строку повноважень судді та передання справи іншому судді.

22. 15 липня 2005 року заявник звернувся до апеляційного суду з клопотанням про перегляд законності тримання його під вартою після 28 травня 2003 року. Він зазначив, що з цієї дати тримання його під вартою здійснювалося без жодного судового рішення, на яке він міг би подати апеляційну скаргу відповідно до кримінально-процесуального законодавства.

23. 20 липня 2005 року апеляційний суд направив скаргу заявника до Ленінського суду для «прийняття процесуального рішення».

24. 22 грудня 2005 року Ленінський суд на підставі клопотання захисника звільнив заявника під підписку про невиїзд. Суд встановив, що стан здоров'я заявника погіршився за час тримання під вартою. Суд також врахував, що його дружина була непрацездатною та потребувала догляду. Суд зазначив, що заявник брав участь у

численних воєнних операціях, за що отримав численні державні нагороди. Суд не встановив жодних свідчень того, що в разі звільнення заявник буде заважати слідству чи ухилятиметься від слідства.

25. Кримінальне провадження щодо заявника все ще триває в суді першої інстанції. Згідно з інформацією, наданою Урядом, після відновлення слідства у липні 2003 року було проведено близько 50 судових засідань, 5 з яких відбулися у 2003 році, 14 — у 2004 році, 9 — у 2005 році, 15 — у 2006 році та 8 — у 2007 році. Загалом, судові засідання відкладалися 80 разів, при цьому причини для 30 таких відкладень (загалом 1 рік і 10 місяців) були невідомими. З кінця 2007 року не було проведено жодного судового засідання переважно в зв'язку з неявкою свідків та захисників обвинувачених. У 2007 і 2009 роках Ленінський суд постановив 7 ухвал про примусовий привід свідків (від 8 до 18 осіб), який мав бути забезпечений міліцією. Невідомо, чи були ці ухвали виконані.

26. Згідно з останньою відомою Суду інформацією, в листопаді 2009 року закінчився строк повноважень головуєчого в справі судді.

В. Стан здоров'я заявника та його лікування

1. Що стосується гіпертензії

27. З 1975 року заявник хворів на гіпертензію та церебральний атеросклероз. У 2000 році йому було поставлено діагноз «гіпертензія другого ступеня».

28. Протягом тримання його під вартою в Севастопольському ІТТ з 29 серпня 2002 року до 22 грудня 2005 року заявнику викликала швидка допомога щонайменше 50 разів у зв'язку з гіпертензією.

29. Адміністрація ІТТ вела медичний журнал запису артеріального тиску заявника. Згідно із записами за період з 9 листопада 2002 року до 28 травня 2004 року (підписаними виконуючим обов'язки начальника ІТТ), тиск вимірювався практично щоденно.

30. 12 грудня 2002 року начальник ІТТ на прохання заявника надіслав його захиснику листа, в якому зазначалося, що у вересні та грудні 2002 року медичний працівник ІТТ 10 разів оглядав заявника та надавав йому медичну допомогу.

31. 19 грудня 2002 року заявника було оглянуто терапевтом, який діагностував гіпертензивний криз, призначив ліки та рекомендував стаціонарне лікування.

32. 21 грудня 2002 року заявника було оглянуто провідним кардіологом Севастопольської лікарні № 1 (далі — лікарня № 1), який підтвердив вищезазначений діагноз і рекомендації та надав йому медичну допомогу.

33. 17 січня 2003 заявника було оглянуто в Севастопольській лікарні № 9. Лікарі встановили, що він хворів на церебральну гіпертензію другого ступеня, ішемічну хворобу серця та атеросклеротичний кардіосклероз з порушеннями серцевого ритму. Після отримання заявником медичної допомоги його знову було поміщено до ІТТ.

34. 30 січня 2003 року заявника було переведено до лікарні № 1, де він перебував до 6 лютого 2003 року на стаціонарному лікуванні.

35. 3 березня 2003 року він подав до Севастопольської прокуратури скаргу щодо того, що його стан здоров'я є несумісним з триманням під вартою.

36. 29 серпня 2003 року Ленінський суд виніс рішення про проведення спеціалістами лікарні № 1 медичного огляду заявника в ІТТ; ця подія відбулася невизначеної дати.

37. 19 липня 2004 року заявник безуспішно клопотав перед Ленінським судом про призначення медичної експертизи з метою встановлення того, чи міг він триматися під вартою.

38. 16 грудня 2005 року заявника було оглянуто в лікарні № 1. Лікарі діагностували гіпертензію третього ступеня в критичному стані, ішемічну хворобу серця, коронарний склероз і кардіосклероз та рекомендували його термінову госпіталізацію.

39. Однак заявник заперечував проти госпіталізації до завершення судового засідання, призначеного на 22 грудня 2005 року.

40. У своєму рішенні від 22 грудня 2005 року, яким заявника було звільнено, Ленінський суд зазначив, що стан його здоров'я погіршився під час тримання його під вартою (див. пункт 24 вище).

41. Після звільнення з 29 грудня 2005 року до 20 січня 2006 року заявник проходив курс стаціонарного лікування від гіпертензії в лікарні № 1.

42. 8 лютого 2006 року заявника було оглянуто Севастопольською міською медико-соціальною експертною комісією та визнано його таким, що має третій (найнижчий) ступінь непрацездатності виключно з підстав його «загального стану здоров'я».

43. 4 грудня 2009 року пан Д., який представився як фельдшер Севастопольського ІТТ, який працював там протягом тримання заявника під вартою, дав письмові пояснення на прохання Уряду, після того, як справу було направлено на комунікацію. За його твердженнями, він ретельно оцінював стан здоров'я заявника, зокрема показники артеріального тиску, та надавав гіпотензивні ліки. У цих випадках, коли лікування не давало необхідного ефекту, викликала швидка допомога.

2. Що стосується проблем зі слухом

44. За твердженнями заявника, його слух почав погіршуватися на початку 2003 року.

45. 17 травня 2004 заявника оглянув отіатр і діагностував гостру нейросенсорну втрату слуху обома вухами та призначив лікування.

46. У вересні 2009 року заявнику було проведено операцію у зв'язку з екзостозом (формування нової кістки на поверхні іншої кістки) обох вушних каналів.

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

47. До внесення змін 21 червня 2001 року стаття 244 Кримінально-процесуального кодексу України вимагала, аби суди першої інстанції мотивували свої рішення про зміну запобіжного заходу, винесені за результатами попереднього розгляду справи. Вищевказані зміни скасували цю вимогу.

48. Інші відповідні положення Кримінально-процесуального кодексу (у редакції, чинній на момент подій у справі, зокрема до внесення змін 25 квітня 2003 року, які набрали чинності 25 липня 2003 року) викладені в рішенні «Микола Кучеренко проти України» (*Nikolay Kucherenko v. Ukraine*, заява № 16447/04, пункти 22, 23, від 19 лютого 2009).

ЩОДО ПРАВА

I. МЕЖІ РОЗГЛЯДУ СПРАВИ

49. У відповідь на зауваження Уряду заявник заявив скаргу за статтею 3 Конвенції щодо умов тримання його під вартою у Севастопольському ІТТ. Суд зазначає, що ця нова запізнена скарга не є уточненням первісних скарг заявника, щодо яких сторони надавали свої коментарі. Таким чином, Суд вважає, що недоречно зараз обговорювати ці питання окремо (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «Пиряник проти України» (*Piryanyk v. Ukraine*), заява № 75788/01, пункт 20, від 19 квітня 2005).

II. СТВЕРДЖУВАНІ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 5 КОНВЕНЦІЇ

50. Заявник скаржився щодо загальної тривалості його попереднього тримання під вартою та відсутності адекватного розгляду його законності. Він також стверджував, що тримання його під вартою після 28 травня 2003 року було незаконним як таке, що

здійснювалося без жодного судового рішення. Він посилався на статтю 5 Конвенції, відповідні положення якої передбачають таке:

«1. Кожен має право на свободу та особисту недоторканність. Нікого не може бути позбавлено свободи, крім таких випадків і відповідно до процедури, встановленої законом:

...

с) законний арешт або затримання особи, здійснене з метою допровадження її до компетентного судового органу за наявності обґрунтованої підозри у вчиненні нею правопорушення, або якщо обґрунтовано вважається необхідним запобігти вчиненню нею правопорушення чи її втечі після його вчинення...

3. Кожен, кого заарештовано або затримано згідно з положеннями підпункту "с" пункту 1 цієї статті, має негайно постати перед суддею... і йому має бути забезпечено... звільнення під час провадження. Таке звільнення може бути обумовлене гарантіями з'явитися на судове засідання.

4. Кожен, кого позбавлено свободи внаслідок арешту або тримання під вартою, має право ініціювати провадження, в ході якого суд без зволікання встановлює законність затримання і приймає рішення про звільнення, якщо затримання є незаконним...»

A. Щодо прийнятності

51. Суд зазначає, що ця скарга не є явно необґрунтованою у розумінні пункту 3 статті 35 Конвенції. Суд також зазначає, що вона не є непринятною з будь-яких інших причин. Таким чином, вона має бути оголошена прийнятною.

B. Щодо суті

1. Пункт 1 статті 5 Конвенції

52. Заявник стверджував, що в період з 28 травня до 22 грудня 2005 року він тримався під вартою незаконно.

53. Уряд не погодився, стверджуючи, що таке тримання здійснювалося на підставі відповідного національного законодавства.

54. Суд зазначає, що 28 травня 2003 року сплив строк тримання заявника під вартою, призначений на певний період на стадії попереднього слідства (див. пункт 12 вище). На той момент він ознайомлювався з матеріалами справи (з 19 травня до 9 червня 2003 року), і, відповідно, тримання його під вартою протягом цього періоду не потребувало прийняття жодного рішення згідно з національним законодавством, чинним на той час (див. посилання в пункті 48 вище).

55. У подальшому попереднє слідство було відновлено та продовжувалося три дні (10—12 червня 2003 року), після чого був

період бездіяльності — до 17 червня 2003 року, коли заявнику було надано можливість ознайомитися з матеріалами справи (див. пункти 17—18 вище). Протягом цього тижня заявник тримався під вартою без жодного відповідного рішення незважаючи на положення статті 156 Кримінально-процесуального кодексу України (далі — КПК), згідно з якими у випадку спливу строку тримання під вартою та якщо цей строк не продовжено у встановленому порядку, особа має бути негайно звільнена з-під варти (див. пункт 48 вище).

56. Суд також зазначає, що тримання заявника під вартою протягом наступного місяця (з 17 червня до 18 липня 2003 року) здійснювалося так само без винесення відповідного рішення, оскільки заявник ознайомлювався з матеріалами справи.

57. Тримання заявника під вартою без відповідного рішення продовжувалося ще 12 днів, у порушення вимог КПК, допоки 30 липня 2003 року справа не була направлена до суду першої інстанції. На той момент попереднє слідство формально вважалося закінченим, у той час як судове слідство ще не розпочалося.

58. Суд зазначає, що українське законодавство не передбачало (і не передбачає) підстав для тримання особи під вартою після направлення справи до суду першої інстанції та до проведення попереднього розгляду справи (див. пункт 48 вище). У цій справі заявник перебував у такій ситуації, а саме тримався під вартою без жодного рішення з 30 липня до 29 серпня 2003 року, тобто протягом ще одного місяця.

59. Загалом, тримання заявника під вартою в період з 28 травня до 29 серпня 2003 року здійснювалося без відповідного судового рішення: у порушення національного законодавства (20 днів); відповідно до законодавства, яке не вимагало винесення рішення про продовження строків тримання під вартою протягом ознайомлення з матеріалами справи (43 дні); та за наявності прогалин у праві (30 днів).

60. Щодо подальшого періоду, з 29 серпня 2003 року до 22 грудня 2005 року, єдиною підставою для тримання заявника під вартою було рішення Ленінського суду від 29 серпня 2003 року, винесене за результатами попереднього розгляду справи, яким запобіжний захід, обраний до заявника раніше, було залишено без змін. Навіть не зважаючи на те, що Суд не має копії цього рішення, він схиляється довіряти твердженням заявника про відсутність мотивування тримання його під вартою, враховуючи той факт, що таке мотивування чітко не вимагалось національним законодавством (див. пункт 47 вище). Крім того Уряд не обговорював це питання і попередні рішення Суду свідчать про те, що це було звичайною практикою.

61. Суд зауважує, що він уже вивчав подібні ситуації в інших справах щодо України та у світлі тих самих положень законодавства. Суд встановлював, що тривале попереднє тримання під вартою без

відповідного рішення є несумісним з вимогами законності за пунктом 1 статті 5 Конвенції враховуючи, що не було рішень, якими б санкціонувалося таке тримання (див. наприклад, рішення у справах «Єлоєв проти України» (*Yeloyev v. Ukraine*), заява № 17283/02, пункти 48—51, 6 листопада 2008, та «Соловей і Зозуля» (*Solovey and Zozulya v. Ukraine*), заяви № 40774/02 і 4048/03, пункти 70—73, 27 листопада 2008). Стосовно подальшого періоду тримання заявника під вартою на підставі рішення суду Суд встановив, що судові рішення про продовження тримання під вартою на невизначений строк і без зазначення підстав для такого тримання не забезпечували особі адекватного захисту від свавілля, що є невід'ємним елементом «законності» тримання під вартою в розумінні пункту 1 статті 5 Конвенції (див. рішення у справі «Єлоєв проти України», згадане вище, пункти 52—55).

62. Суд не вбачає підстав відступати від своїх міркувань, викладених у вищезгаданих рішеннях, і доходить висновку, що в цій справі тримання заявника під вартою з 28 травня 2003 року до 22 грудня 2005 року відбувалося у порушення пункту 1 статті 5 Конвенції.

2. Пункт 3 статті 5 Конвенції

63. Заявник стверджував, що тривалість тримання його під вартою була невинуватною та необґрунтованою.

64. Уряд не погодився. Він стверджував, що загальна тривалість тримання під вартою не могла вважатися необґрунтованою враховуючи складність справи та численні слідчі дії, які мали бути проведені. Уряд також зазначив, що тривале тримання заявника під вартою було виправданим запобіжним заходом з огляду на тяжкість висунутих щодо нього обвинувачень та існування ризику того, що він може ухилитися від слідства чи заважати йому.

65. Суд зазначає, що заявника було затримано 29 серпня 2002 року та звільнено 22 грудня 2005 року під підписку про невиїзд. Відповідно, його попереднє ув'язнення тривало 3 роки 3 місяці та 23 дні та не було коротким в абсолютному вимірі.

66. Враховуючи той факт, що при продовженні строків тримання заявника під вартою національні суди в основному посилялися на тяжкість висунутих проти нього обвинувачень і на ймовірно існуючий ризик того, що він ухилитиметься від слідства, належним чином не оцінюючи жодні інші обставини його конкретної справи, Суд вважає, що підстави такого тримання не були «відповідними і достатніми» (див. серед багатьох інших джерел, рішення у справі «Доронін проти України» (*Doronin v. Ukraine*), заява № 16505/02, пункти 62—63, від 19 лютого 2009).

67. Наведені міркування дають Суду можливість дійти висновку про порушення пункту 3 статті 5 Конвенції.

3. Пункт 4 статті 5 Конвенції

68. Заявник стверджував, що його тримання під вартою не підлягало адекватному судовому розгляду з таких причин: по-перше, судові засідання, проведені протягом попереднього слідства, і за результатами яких строк тримання продовжувався до 28 травня 2003 року, відбувалися за відсутності заявника та його захисника; та по-друге, не було жодного рішення щодо його подальшого тримання під вартою та, відповідно, він не мав документа, який міг би оскаржити.

69. Уряд не погодився. Уряд зазначив, що всі клопотання заявника про звільнення протягом як попереднього слідства так судового розгляду були швидко та належним чином розглянуті. Крім того, 22 грудня 2005 року суд першої інстанції задовольнив клопотання заявника та звільнив його.

70. Суд нагадує, що провадження щодо тримання особи під вартою повинні, в принципі, відповідати вимогам справедливості суду незалежно від того, чи на підставі цих рішень застосовується тримання під вартою, чи його строк продовжується, чи перевіряється його законність. Таке провадження має забезпечувати змагальність та дотримання принципу рівності процесуальних засобів сторін (див. рішення у справі «Тшаська проти Польщі» (*Trzaska v. Poland*), заява № 25792/94, пункт 74, від 11 липня 2000).

71. Повертаючись до цієї справи, Суд зазначає, що 25 жовтня та 23 грудня 2002 року, після судових засідань, у яких був присутній прокурор, але були відсутніми заявник і його захисник, суди задовольняли подання прокурора щодо продовження строку тримання заявника під вартою до загалом 4 місяців. У матеріалах справи немає свідчень того, що заявник чи його захисник відмовилися від свого права брати участь у вказаних засіданнях. Відповідно, гарантії рівності процесуальних засобів не були дотримані, оскільки заявник не мав можливості коментувати доводи чи заперечувати підстави, наведені органами прокуратури для виправдання тримання його під вартою.

72. Стосовно тримання заявника під вартою з 28 травня (дня спливу встановленого рішенням суду строку тримання під вартою) до 29 серпня 2003 року (дати проведення попереднього розгляду справи) Суд бере до уваги, що протягом цього періоду заявник не подавав до суду жодних формальних клопотань про звільнення. Однак Суд зазначає, що, як вказувалося вище (див. пункт 59), тримання під вартою, яке розглядається, здійснювалося без жодного відповідного рішення (див. на противагу, рішення у справі «Шалімов проти України» (*Shalimov v. Ukraine*), заява № 20808/02, пункти 9, 54 і 57, від

4 березня 2010 року, у якій оскаржуване тримання під вартою здійснювалося на підставі рішень прокурора, які підлягають оскарженню до суду; відповідно, скарга заявника за пунктом 4 статті 5 була відхилена в зв'язку з тим, що заявник не скористався цим засобом захисту). Крім того більша частина тримання заявника під вартою протягом зазначеного періоду — 73 дні із 93 днів (див. пункт 59 вище) — здійснювалася відповідно до національного законодавства (період ознайомлення з матеріалами справи) або взагалі не була юридично врегульована (період після направлення справи від слідчих органів до суду та до попереднього розгляду справи).

73. Відповідно, Суд доходить висновку, що заявник не мав ефективних засобів юридичного захисту щодо розгляду законності тримання його під вартою протягом цих 73 днів.

74. Що стосується 20 днів, що залишилися (див. пункти 55, 57 і 59 вище), тримання заявника продовжувалося незважаючи на вимогу його негайного звільнення — на підставі положень статті 156 КПК, без окремого клопотання про звільнення — щодо якого заявник безрезультатно скаржився до прокуратури (див. пункт 15 вище). Таким чином, Суд вважає, що виходячи з обставин справи, заявник формально не був зобов'язаний подавати клопотання про звільнення.

75. У світлі вищевикладеного Суд встановлює порушення пункту 4 статті 5 Конвенції щодо судових засідань від 25 жовтня та 23 грудня 2002 року, проведених за відсутності заявника та його захисника, та щодо неможливості для заявника ефективно оскаржити законність тримання його під вартою з 28 травня до 29 серпня 2003 року.

76. Стосовно періоду протягом судового провадження (з 29 серпня 2003 року до 22 грудня 2005 року) суд зазначає, що згідно з національним законодавством заявник мав право подавати до суду першої інстанції різні клопотання, включаючи і щодо його звільнення. Однак Суду невідомо про такі клопотання заявника, окрім одного, яке було подано ним у липні 2005 року та яке було задоволено у грудні того ж року. Суд не може встановити, чи відповідав розгляд цих клопотань вимогам пункту 4 статті 5 Конвенції.

77. Таким чином, Суд доходить висновку про відсутність порушення пункту 4 статті 5 Конвенції щодо стверджуваної відсутності в розпорядженні заявника ефективної процедури судового розгляду законності тримання його під вартою в період з 29 серпня 2003 року до 22 грудня 2005 року.

III. СТВЕРДЖУВАНІ ПОРУШЕННЯ ПУНКТУ 1 СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ ТА СТАТТІ 13 КОНВЕНЦІЇ

78. Заявник скаржився, що тривалість кримінального провадження щодо нього не відповідає вимозі «розумного строку», закріпленій пунктом 1 статті 6 Конвенції. Він також скаржився за статтею 13 Конвенції на відсутність ефективного засобу юридичного захисту за скаргою щодо тривалості провадження. Відповідні положення цих статей передбачають таке:

«Кожен має право на... розгляд його справи упродовж розумного строку... судом, встановленим законом...»

«Кожен, чії права та свободи, визнані в цій Конвенції, було порушено, має право на ефективний засіб юридичного захисту в національному органі, навіть якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження».

A. Щодо прийнятності

79. Суд зазначає, що ці скарги не є явно необґрунтованими у розумінні пункту 3 статті 35 Конвенції. Суд також зазначає, що вони не є неприйнятними з будь-яких інших причин. Таким чином, вони мають бути оголошені прийнятними.

B. Щодо суті

80. Заявник підтримав свої скарги.

81. Уряд заперечив проти них.

82. Суд повторює, що розумність тривалості провадження повинна визначатись у світлі відповідних обставин справи та з огляду на такі критерії: складність справи, поведінка заявника та відповідних органів влади, а також важливість предмета спору для заявника (див., серед інших джерел, рішення у справах «Пеліс'є та Сассі проти Франції» (*Pélissier and Sassi v. France*) [ВП], заява № 25444/94, пункт 67, ECHR 1999-II та «Луговий проти України» (*Lugovoy v. Ukraine*), № 25821/02, пункт 33, від 12 червня 2008 року).

83. Суд зазначив, що кримінальне провадження щодо заявника розпочалося 29 серпня 2002 року та наразі перебуває на розгляді в суді першої інстанції. Таким чином, воно тривало більше семи років і восьми місяців, з яких попереднє слідство становило одинадцять місяців, а решту — шість років і дев'ять місяців справа знаходилася на розгляді суду першої інстанції. Крім того, як було зауважено обома сторонами, з 2007 року в справі не відбулося жодного судового засідання (див. вище пункт 25).

84. Суд неодноразово встановлював порушення пункту 1 статті 6 Конвенції та статті 13 Конвенції у справах, які порушують питання, подібні тим, що розглядаються у цій справі (див. наприклад, рішення у

справі «Сергій Волосюк проти України» (*Sergey Volosyuk v. Ukraine*), заява № 1291/03, пункти 66 і 70, від 12 березня 2009).

85. Дослідивши всі надані матеріали, Суд вважає, що Уряд не навів жодних фактів чи аргументів, які могли б переконати його дійти іншого висновку в цій справі.

86. Відповідно, мали місце порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції.

IV. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 3 КОНВЕНЦІЇ

87. Заявник скаржився за статтею 3 Конвенції на те, що він не отримував адекватної та достатньої медичної допомоги під час тримання його під вартою. Він стверджував, зокрема, що в Севастопольському ІТТ, де він тримався під вартою, не було медичних працівників. Заявник оскаржував достовірність пояснень пана Д. (див. вище пункт 43), стверджуючи, що останній працював в ІТТ охоронцем, а не медичним працівником. В обґрунтування своїх тверджень він посилався на той факт, що витяг з медичного журналу був підписаний виконуючим обов'язки начальника ІТТ (див. вище пункт 29), а не медичним працівником, оскільки їх в ІТТ не було. Врешті, заявник наполягав, що незадовільний стан його здоров'я був підставою для госпіталізації та стаціонарного лікування, в наданні якого йому, незважаючи на неодноразове підтвердження лікарями, було відмовлено.

88. Уряд стверджував, що за станом здоров'я заявника ретельно слідкували та що кожного разу, коли заявник цього потребував, йому надавалася адекватна медична допомога або медичним працівником ІТТ, або бригадою швидкої допомоги, або лікарями місцевих лікарень. Крім цього Уряд зауважив, що заявник відмовився від термінової госпіталізації, призначеної за результатами медичного огляду 16 грудня 2005 року.

89. Суд підкреслює, що стаття 3 покладає на державу обов'язок дбати, враховуючи практичні вимоги ув'язнення, про належне забезпечення охорони здоров'я та благополуччя осіб, узятих під варту, зокрема, шляхом надання їм необхідної медичної допомоги (див. «Кудла проти Польщі» (*Kudła v. Poland*) [ВП], заява № 30210/96, пункти 93, 94, ECHR 2000-XI).

90. У цій справі протягом тримання під вартою заявник мав дві основні проблеми, пов'язані зі станом його здоров'я, а саме: захворювання на гіпертензію і погіршення слуху.

91. Суд зауважує, що у зв'язку з гіпертензією заявник перебував під постійним медичним наглядом упродовж усього строку перебування під вартою. Незважаючи на твердження про відсутність

кваліфікованого медичного персоналу в ІТТ заявник ані оскаржував той факт, що тиск йому вимірювали майже щодня, ані стверджував, що адміністрація ІТТ не надавала йому необхідних медикаментів або відмовлялася викликати йому швидку допомогу щоразу, коли заявник того потребував.

92. Навпаки, наявні у Суду докази, які стосуються надання медичної допомоги, свідчать про те, що протягом тримання під вартою заявник регулярно звертався по медичну допомогу в зв'язку з гіпертензією та отримував її. Так, на додаток до медичної допомоги, яку заявник отримував від лікарів швидкої допомоги щонайменше п'ятдесят разів, заявника оглянули щонайменше шість терапевтів і кардіологів у двох різних місцевих лікарнях, він також проходив курс стаціонарного лікування в одній з цих лікарень у січні—лютому 2003 року та відмовився від рекомендованої госпіталізації у грудні 2005 року.

93. Крім того, хоча заявник оскаржував адекватність медичної допомоги, він навіть не надав коментарів щодо того, яким було це лікування та чому він вважав його неадекватним. Він також не посилався на жодні конкретні випадки, коли він потребував медичної допомоги, однак не отримав її.

94. Таким чином, Суд не вбачає підстав вважати, що медична допомога, яка надавалася заявнику під час тримання під вартою, була неадекватною чи недостатньою. Той факт, що стан його здоров'я погіршився (а саме, що гіпертензія погіршилася з другого ступеня до третього — див. вище пункти 38 та 40), сам по собі не є свідченням протилежного, оскільки таке погіршення цілком могло бути результатом природного перебігу захворювання враховуючи його досить довгу історію (див. вище пункт 27).

95. Щодо часткової втрати слуху, на яку заявник страждав з 2003 року, Суд зазначає, що в травні 2004 року його було оглянуто отіатром і що він отримав певне лікування. У будь-якому випадку, враховуючи той факт, що після свого звільнення в грудні 2005 року, заявник іще чотири роки чекав наступного медичного огляду в зв'язку з втратою ним слуху (див. вище пункт 46), Суд не вважає, що стан заявника під час тримання під вартою може вважатися таким, що досягнув мінімального рівня жорстокості, аби стаття 3 Конвенції могла бути застосована.

96. Таким чином, скарга заявника щодо стверджуваних недостатності та неадекватності медичної допомоги, наданої йому як у зв'язку з гіпертензією, так і з втратою слуху, є явно необґрунтованою, і, відповідно, має бути оголошена неприйнятною згідно з пунктами 3 і 4 статті 35 Конвенції.

V. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

97. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію».

A. Шкода

98. Заявник вимагав 100 000 євро відшкодування матеріальної шкоди та 1 000 000 євро відшкодування моральної шкоди.

99. Уряд вважав, що між матеріальною шкодою, відшкодування якої вимагав заявник, і стверджуваними порушеннями немає причинно-наслідкового зв'язку. Уряд також вважав вимогу щодо моральної шкоди необґрунтованою та надмірною.

100. Суд не вбачає жодного причинно-наслідкового зв'язку між констатованими порушеннями та стверджуваною матеріальною шкодою; відповідно, Суд відхиляє цю вимогу. З іншого боку, Суд присуджує заявнику 6 000 євро відшкодування моральної шкоди.

B. Судові витрати

101. Заявник також вимагав 30 000 євро судових витрат.

102. Уряд вважав, що заявник не довів, що ця сума судових витрат була обґрунтованою та що вони дійсно були ним понесені.

103. Відповідно до практики Суду, заявник має право на відшкодування судових витрат, якщо буде доведено, що такі витрати були фактичними і неминучими, а їх розмір — обґрунтованим. У цій справі Суд, беручи до уваги наявну в нього інформацію та зазначені вище критерії, відхиляє вимогу щодо відшкодування судових витрат.

C. Пеня

104. Суд вважає належним призначити пеню виходячи з розміру граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, плюс три відсоткових пункти.

Розглянувши справу, Суд одноголосно

1. *Оголошує* скарги заявника за пунктами 1, 3 і 4 статті 5, пунктом 1 статті 6 і статтею 13 Конвенції прийнятними, а решту скарг у заяві — неприйнятними;

2. *Постановляє*, що у цій справі мало місце порушення пункту 1 статті 5 Конвенції щодо тримання заявника під вартою в період з 28 травня 2003 року до 22 грудня 2005 року;

3. *Постановляє*, що у цій справі мало місце порушення пункту 3 статті 5 Конвенції;

4. *Постановляє*, що у цій справі мало місце порушення пункту 4 статті 5 Конвенції у зв'язку з судовими засіданнями 25 жовтня та 23 грудня 2002 року та неспроможністю заявника ефективно оскаржити законність тримання його під вартою в період з 28 травня до 29 серпня 2003 року;

5. *Постановляє*, що у цій справі не було порушення пункту 4 статті 5 Конвенції щодо стверджуваної відсутності в розпорядженні заявника ефективної процедури судового розгляду законності тримання його під вартою в період з 29 серпня 2003 року до 22 грудня 2005 року;

6. *Постановляє*, що у цій справі мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з тривалістю кримінального провадження щодо заявника;

7. *Постановляє*, що у цій справі мало місце порушення статті 13 Конвенції у поєднанні з пунктом 1 статті 6 Конвенції (щодо тривалості провадження);

8. *Постановляє*

(a) упродовж трьох місяців від дня, коли це рішення стане остаточним відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має виплатити заявнику 6000 (шість тисяч) євро відшкодування моральної шкоди з урахуванням будь-якого податку, який може бути стягнуто із зазначеної суми; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(b) зі впливом зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на ці суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, плюс три відсоткових пункти.

9. *Відхиляє* решту вимог заявника стосовно справедливої сатисфакції.

Учинено англійською мовою і повідомлено письмово 25 листопада 2010 року відповідно до пунктів 2 і 3 правила 77 Регламенту Суду.

Стівен Філіпс
Заступник секретаря

Райт Маруст
Голова